

אם אשכחך ירושלים זה בגלל תל-אביב?

אביזרי עזר

שלב ג: הכנת גרפיטי אישי לתלייה בבית או על קיר במקום הפעילות (20 דקות)

בהשראת היצירה התל-אביבית, משתתפי הקבוצה יצרו לעצמם את הגרפיטי שלהם. באמצעות בדי קנבס שניתן לתלות בבית או על גבי בד ארוך שייתלה על קיר החדר, כלי ציור וצבעים, כל אחד ישלים לעצמו את המשפט לפי הפרשנות שלו ואפשר גם על פי המקור: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

ניתן לספר להם, שמאז שהיהודים עזבו את ירושלים ולאורך כל ההיסטוריה, הם דאגו לציין ולהזכיר אותה, למשל על ידי השארת פיסת קיר בבית ללא טיח "זכר לחורבן", או על ידי הכיתוב "מזרח" על הקיר המזרחי בבית (שמשמעותו, הכיוון שאליה מתפלל יהודי, לכיוון ארץ ישראל- ירושלים- קודש הקודשים).

שלב ד: סיכום (10 דקות)

בשלב זה ניתן לערוך סבב בין המשתתפים לגבי החוויה שעברו במהלך הפעילות.

- האם גיליתם משהו חדש בנוגע לירושלים והאם תרצו לחלוק זאת עם הקבוצה?
- באיזה אופן קידוש ערך או מושג כמו ירושלים מחזק את זהות שלנו כבני אדם, כיהודים?

נסיים בשירו של מתיסיהו "Jerusalem":
www.youtube.com/watch?v=GYr4Fz14C6w

- איזה פרשנות מעניק, לדעתכם, מתיסיהו למשפט "אם אשכחך ירושלים"? האם פרשנותו דומה למה שאתם כתבתם?

- 4-19 לפנה"ס - הרחבת רחבת בית המקדש על ידי הורדוס
- 60 לספירה - קמצא ובר קמצא
- 70 לספירה - חורבן בית המקדש על ידי טיטוס
- 70 לספירה - רבן יוחנן בן זכאי מבקש את "יבנה וחכמיה"
- 130 לספירה - הקמת איליה קפיטולינה, עיר רומית על חורבות ירושלים
- 132-135 לספירה - מרד בר כוכבא
- 691-705 לספירה - בניית מסגד אל-אקצא על רחבת הר הבית
- 1700 - עליית יהודים מפולין בראשות ר' יהודה חסיד ובניית בית כנסת ה'חורבה'
- 1860 - היציאה מהחומות בסיועו של הנדיב משה מונטיפיורי
- 1948 - מלחמת העצמאות
- 1948-1967 העיר העתיקה נכבשת ונותרת בידי הירדנים במשך 19 שנים
- 1967 - מלחמת ששת הימים ואיחוד ירושלים

במעבר על רצף האירועים אפשר לשאול את משתתפי הקבוצות:

- האם המשימה הייתה פשוטה או מורכבת? מה הפך אותה לכזאת? (חיונה? חיבור להיסטוריה היהודית והמורשת של העיר ירושלים? או דווקא היעדר ידע מקדים?)
- מהו לדעתם האירוע המכונן בתולדות העיר ירושלים? (האם מדובר בעצם הבחירה של דוד בה כעיר בירה? או שמא העובדה שנבנו בה שני בתי מקדש? או אולי בכלל מדובר בספור יצקדת יצחק, שבגללו מלכתחילה הפך המקום לקדוש במצוות האל - "לְבָרְכָךָ אֶל-אֶרֶץ הַמְּוֹרָה" אומר אלוהים לאברהם. הר המוריה מזוהה במסורת היהודית כהר הבית.
- מהי החשיבות של ייחוס קדושה למקום? האם הוא משרת את הבנייה הזוהר הלאומית. או שמא דווקא להיפך וגורם לסכסוך ומלחמות?

- האם ישנה סכנה בזיכרון הזה? (מלחמת דתות? קידוש מקומות קדושים במחיר של ערכים מהותיים?)

זה הזמן לחשוף את הגרפיטי המקורי שבו המשך המשפט הוא: "אם אשכחך ירושלים זה בגלל תל-אביב". אנחנו לא יודעים את זהות היוצר, אבל אנחנו כן מכירים את התופעה של ההגירה מירושלים לתל-אביב. הגירה שמסמלת אולי, בחירה בחיי עיר צעירה ותוססת, על פני המורכבות הגדולה של החיים בירושלים (עיר שיש בה מתחים דתיים ולאומיים מתמשכים, עיר שנהיית דתית יותר עם הזמן ולכן מתאימה פחות לאוכלוסייה חילונית צעירה).

כאן נשאלת השאלה: מדוע הייתה ירושלים למרכזית כל כך בהווה היהודית לאורך הדורות? מדוע הייתה לסמל של געגוע וקשר עם הארץ, במשך 2,000 שנות גלות? לשם כך, נצטרך לחזור מעט אל נבכי ההיסטוריה.

שלב ב: ירושלים בהיסטוריה היהודית - תחרות ציר כרונולוגי (30 דקות)

בשלב זה נחלק את הקבוצה לשתיים. כל קבוצה תקבל סט כרטיסיות, אשר בהן אירועים מההיסטוריה של ירושלים ותתבקש לסדר את האירועים שקיבלה על פי סדר כרונולוגי. מנצחת הקבוצה שמסיימת ראשונה.

רצף האירועים:

- 1550-1750 לפנה"ס - עקדת יצחק
- 1000 לפנה"ס - כיבוש יבוס על ידי דוד המלך
- 960 לפנה"ס - שלמה המלך בונה את בית המקדש הראשון
- 586 לפנה"ס - חורבן בית ראשון על ידי נבוכדנצר מלך בבל
- 516 לפנה"ס - הקמת בית המקדש השני
- 445-538 לפנה"ס - שיבת ציון (עזרא ונחמיה)

שלב א: "אם אשכחך ירושלים..." פתיח לפעילות וסבב (25 דקות)

המשתתפים יושבים במעגל ומקבלים פתק וכלי כתיבה. המנחה מקרין תמונה של גרפיטי שרוסס ברחובות תל-אביב: "אם אשכחך ירושלים זה בגלל..." (*המשפט במקור מסתיים ב: "זה בגלל תל-אביב". ההמשך הוסר במתכוון).

המשתתפים מתבקשים להשלים את המשפט בעצמם.

במקרה שהמשתתפים מתקשים להשלים את המשפט באופן עצמאי, ניתן להקרין על הלוח את האפשרויות הבאות לבחירתם. אפשרויות אלה מבטאות מנעד רחב של תגובות אשר יכולות לסמל את קשת ההתייחסויות של יהודים כלפי ירושלים בימינו:

- תשכח ימיני.
- אין מצב, לא אשכחך אף פעם.
- סימן שכבר אהיה רחוק לגמרי מהזהות היהודית שלי.
- לא יקרה כלום.
- יהיו דברים אחרים לזכור אותם.
- זה יהיה עצוב נורא, אבל אולי זה מה שצריך לקרות עכשיו.

המנחה יעבור עם המשתתפים על הבחירות שלהם להשלמת המשפט, ויעלה שאלות למחשבה:

- האם הזיכרון של ירושלים הוא מרכיב מרכזי וחשוב בתודעה היהודית ולמה?
- מה משמעותו של זיכרון ירושלים בימינו? האם זה רלוונטי ומדוע?
- מה יקרה אם ירושלים תישכח מהתודעה של הפרט/הקולקטיב?
- האם קיימים היום מרכיבים אחרים מרכזיים או חשובים יותר בזהות היהודית?

מיועד לנוער וצעירים

- מטרות:**
1. דיון מחודש ועדכני בשאלת זיקת המשתתפים לירושלים ולסמליה.
 2. היכרות עם תהליך התגברות חשיבותה לאורך ההיסטוריה היהודית ועם אירועים מכוננים בתולדותיה.
 3. חוויה ויצירה אישית של המשתתפים.

משך הפעילות: 80 דקות

- ציוד:**
- מקרן ומחשב
 - פתקים וכלי כתיבה
 - סט כרטיסיות אירועים היסטוריים * 2
 - קנבס אישי לכל משתתף או בד גדול לתלייה על הקיר
 - צבעי שמן
 - ספריי
 - חותמות וכלי ציור

מהלך הפעילות:

- **שלב א:** "אם אשכחך ירושלים..." פתיח לפעילות וסבב (25 ד')
- **שלב ב:** ירושלים בהיסטוריה היהודית- תחרות ציר כרונולוגי (25 ד')
- **שלב ג:** הכנת גרפיטי אישי לתלייה בבית או במקום הפעילות (20 ד')
- **שלב ד:** סיכום (10 ד')